

Bedre offentlige udbud

BAT den 11. januar 2019.

Af Gunde Odgaard

I de seneste år har vi set forskellige offentlige udbud indenfor bygge- og anlægssektoren, hvor man bagefter må undre sig over, hvorfor det netop var de entreprenører og udførende virksomheder, der fik opgaverne. Målet for alle må være at få det bedst mulige byggeri med mindst mulige problemer. Sådan er det ikke i dag!

Det gælder eksempelvis på Niels Bohr Bygningen med Inabensa. Det gælder på Storstrømsbroen, hvor opgaven er gået til et joint venture bestående af 3 italienske virksomheder med et noget tvivlsom ry, hvilket systematisk er afdækket af 3F's Fagblad. Hele tildelingsproceduren omkring metroen i København, hvor man ender med, at det stort set kun er såkaldt vikaransatte udenlandske arbejdere, der arbejder på Metroen. Det må undre, at dem der tildeles opgaven ikke har tænkt sig at løse den ved hjælp af egne ansatte! Det samme er tilfældet på flere af vores såkaldte Supersygehuse! Solesi på DONG's anlæg i Fredericia, og vi kunne nævne mange flere, må give anledning til at revurdere de udbudskriterier der opstilles for de virksomheder, som tilbyder at løse offentlige bygge- og anlægsopgaver.

Udbudsreglerne bliver mere og mere matematiske med pointmodeller, to-kuverts-systemer, bedømmelseskriterier og beregningsmodeller. Det bør have en betydning, at bygherrens erfaring og skøn også spiller en vis selvstændig rolle. Matematiske modeller er lette at afkode og dermed manipulere og imødekomme for de useriøse entreprenører. Så vi må stille præcise krav i stedet for en stram styring af bedømmelseskriterier, der ofte ender med den laveste pris i stedet for det bedste bud!

Som et første punkt i at sikre bedre udbud, bør offentlige udbud tage sit udgangspunkt i en udbudsform, der meget mere dialogbaseret. Dialogbaseret udbudsform er naturligvis et lidt upræcist begreb. Vi opfordrer imidlertid bygherrerne til at gøre brug af dialog før udbuddet (tidlig markedsdialog) og til at overveje de fleksible udbudsformer som, "udbud med forhandling" og "konkurrencepræget dialog". Derudover kan man jf. det nye AB18-system overveje samarbejdsformer som projektudvikling og projektoptimering, hvor entreprenørens kompetencer bliver bragt i spil. Se nedenstående link.

<https://bygherreforeningen.dk/ab18/vaerktoejer/ab18-guiden/separate-kontrakter/>
<https://bygherreforeningen.dk/drejebog-for-bygherrer-udbud-med-forhandling/>
<https://bygherreforeningen.dk/ab18/vaerktoejer/ab18-guiden/separate-kontrakter/>

Det betyder, at man har en meget intens kontakt og dialog med de virksomheder, der byder på opgaverne, så man virkelig kommer ind under huden på dem, og man bedre kan sikre sig, at de rent faktisk også kan løse opgaverne efter alle udbuddets forskrifter.

Dette gælder i og for sig uanset om man som bygherre vælger totalentrepriser, hovedentrepriser eller fagentrepriser.

Men det er klart, at jo mere kompliceret en opgave er, jo større er behovet for de dialogbaserede udbud og dermed også den tidligere inddragelse af entreprenøren. Noget som virksomhederne i byggeriet ofte efterspørger. Om man vælger den ene, den anden eller den tredje entrepriseform er naturligvis ikke ligegyldigt, fordi alt efter om man vælger hovedentrepriseformen, totalentrepriseformen eller går helt ud i detaljeringsgraden og udbyder i fagentrepriser, så stiller dette nogle nye og anderledes krav til bygherren og til bygherreorganisationen.

Dette skal man være meget klar over, når man som politisk beslutningstager skal have et givent byggeri i udbud. Bygherreorganisationen skal afspejle kompleksiteten i byggeriet, men også afspejle kompleksiteten i den udbudsform man vælger!

Der er ingen tvivl om, at rigtig mange politikere ikke nødvendigvis er klar over dette og alene af den grund, kommer man nogle gange til at lave et udbud, som man mener, er det bedste, fordi det er det billigste. Men det ender desværre med at blive meget dyrt, fordi man ikke har haft nok begreb om bygherreorganisationen, og om at styre projektet.

En del af Bedre Udbud er således også at bygherrerne bliver bedre til at være bygherre.

Konkrete forslag fra BAT

- 1) Der skal formuleres arbejdsmiljøklausuler ind i udbudsmaterialet. Disse skal supplere de arbejdsklausuler og ofte lærlingeklausuler, som allerede er en del af udbudsmaterialet for offentlige bygherrer.

Kravene skal kontrolleres og overtrædelser sanktioneres.

Det skal beskrives klart og tydeligt i udbuddet og i dialogen med de bydende, at disse krav er vigtige for bygherren og, at der vil blive set meget alvorlig på, hvis der sker overtrædelser eller afvigelser herfra.

Som en del af en arbejdsmiljøklausul, skal man også forlange, at der bliver brugt det som på engelsk hedder: 'Best available technology'.

Det vil sige, at man bruger de tekniske hjælpemidler, der findes, samt de mest avancerede af dem, for at sikre et så godt arbejdsmiljø, som muligt og for at forhindre tunge løft og ubekvemme arbejdsstillinger og dermed forhindre nedslidning på længere sigt.

Eksempelvis COWI har allerede udarbejdet en vejledning til, hvordan en bygherre kan opstille arbejdsmiljøklausuler i sit udbudsmateriale. Disse arbejdsmiljøklausuler tager udgangspunkt i de pligter, som bygherren allerede har i forhold til at sikre et godt arbejdsmiljø på byggepladsen.

Der er således ikke noget nyt i det andet, end at man her får en systematisk og struktureret tilgang til at få placeret arbejdsmiljøklausuler og dermed sikkerheden og sundheden på byggepladsen på en måde, så både rådgiver og udførende er klar over, at det er et krav, som bygherren ønsker taget seriøst.

- 2) Der skal også være et krav om, at der ikke anvendes vikarer, bemandingsvirksomheder og alene-mestre (arme-ben) på offentlige byggerier. Alle skal have direkte ansættelse i en virksomhed, som har en opgave på pladsen. Hvis der skal dispenseres herfor, skal dette godkendes af bygherren efter en grundig redegørelse fra den ansvarlige entreprenør. Det kan være en totalentreprenør, en hovedentreprenør eller en fagentreprenør.

Anvendelsen af underentreprenører skal godkendes af bygherren. Anvendelse af underentreprenører skal fremgå klart af det tilbud der gives og, det skal begrundes.

Det skal også være en del af udbudskravene, at der ikke må være mere end ét led i en given underentreprise fra en totalentreprenør eller en hovedentreprenør. For en fagentreprenør burde det ikke være nødvendigt at have underentreprenører. Det ligger ligesom i begrebet fagentreprenør.

Målsætningen er naturligvis, at flest muligt er direkte ansat hos entreprenørerne.

Mange af de problemer vi ser i forhold til social dumping, snyd med sociale bidrag, underbetaling, momsunddragelse, skatteunddragelse mv. Dem ser vi netop blandt gruppen af vikarer fra de såkaldte bemandingsvirksomheder og i gruppen af de falske selvstændige. Mange af de selvstændige der arbejder på de danske byggepladser, ved knap nok de er selvstændige. Der er ingen grund til, at vi for skattekroner fremmer en trafik af løst ansatte, på de danske byggepladser. Hvis vi vil have ordnede forhold, så må der også være ordnede ansættelsesforhold, der er klare og entydige.

- 3) De entreprenørerne og deres eventuelle underentreprenører, som måtte være på et givent byggeri, skal også indledningsvis anerkende afgørelser i det danske fagretslige system og forpligtige sig til ikke at føre sagerne videre ved domstolene i deres hjemland.

Vi ser et stigende antal sager, hvor udenlandske byggevirksomheder taber sager i det danske fagretslige system, men viderefører dem ved nationale retsinstanser. Det foregår både i Polen og i Italien. Det kan ikke være rimeligt. Dansk arbejdsret er en Højeste Ret. Der er ingen grund til, at man skal kunne prøve en sag, der er tabt i Arbejdsretten i Danmark, ved en byret på Catania på Sicilien, som det er tilfældet for nuværende i en enkelt sag.

- 4) Alle, der færdes på en byggeplads, skal have et ID-kort, der viser, hvem man er, hvem man er ansat hos, hvor man er social sikret og også viser den arbejds- og ansættelseskontrakt, som man har tegnet med virksomheden. Man skal have sådan et ID-kort inden man starter arbejdet. Oplysninger skal være i realtid. ID-kortet skal også fungere som adgangskort til pladsen, hvor den enkelte stempler ud og ind, så man kan se, hvem der er på pladsen og, hvor længe de arbejder der. Kortet skal være forsynet med et foto for at undgå snyd. Virksomheden er ansvarlig for snyd og misbrug.
- 5) Alle bydende virksomheder skal ses grundigt efter i sømmene for organiseret kriminalitet, hvidvaskning, skatteunddragelse, black-listing af faglige aktive i andre lande

og i Danmark, tidligere brud på overenskomster og deraf følgende domme i arbejdsretten. De bydende skal vide, at de vil blive set efter i sømmene. De bydende skal vide indledningsvis, at det vil være med til at diskvalificere dem, hvis de tidligere har forbrudt sig mod lovgivningen og mod det kollektive aftalesystem i en sådan grad, at det anses for at være uforeneligt med at arbejde for skatteydernes penge.

- 6) De entreprenører, som anvender underentreprenører, skal hæfte for disse underentreprenørernes forsømmelser og manglende betalinger, som følge af kendelse og afgørelse i det danske fagretslige system. Altså hvis en underentreprenør idømmes til efterbetaling til en gruppe medarbejdere og disse penge ikke falder, så kan man gå til den entreprenør, som har hyret underentreprenøren og få pengene derfra. Samtidig skal en vis del af byggesummen tilbageholdes indtil involverede faglige organisationer har meddelt, at der ikke er flere faglige sager og, at alle har fået deres penge.
- 7) Arbejdssproget på pladsen skal være dansk eller engelsk. Vi har set pladser, f.eks. Niels Bohr Bygningen, hvor der var et sprogkrav, men hvor det blev fuldstændigt negligeret. Der var langt over 30 forskellige sprog på den byggeplads, så man kan jo godt forstå, at det ikke nødvendigvis gik rigtigt godt.

Folk der arbejder på danske byggepladser må have et fælles sprog. Det er i alles interesse. Både når det gælder kvalitet, produktivitet og sikkerhed.

- 8) Når det gælder udenlandske arbejdstagere, så skal entreprenøren redegøre for kost, transport og logi for de udenlandske arbejdstagere. Hvordan skal de komme hertil, hvem skal betale for det, hvordan skal de få mad på bordet og hvordan skal de bo?

Samtidig skal det understreges, at på offentlige byggepladser må man ikke bo på pladsen. Hvis der skal laves en skurby, må den for det første være ordentlig lavet, men den skal også stå uden for byggepladsens område.

Alle disse krav kan måske for nogen synes ret komiske. Men de har desværre vist sig nødvendige, fordi flere og flere entreprenører etablerer sig på det danske marked. Entreprenører som har en noget anden forretningsmoral, har et noget andet forhold til det at have folk ansat end, hvad vi normalt er vant til i Danmark.

Så hvis vi skal stoppe den sociale dumping og hvis vi skal stoppe det snyd og svindel, der foregår og hvis vi skal stoppe, at bygningsarbejdere i fremtiden bliver løst ansatte uden nævneværdige rettigheder, nærmest et nyt pjaltproletariat, så bliver man nødt til at gå ind og stille nogle mere håndgribelige krav til de udførende.

Det offentlige bygger hvert år og renoverer hvert år for ganske betydelige milliardbeløb. Med andre ord er det et stort og lukrativt marked. Selvom nogen vil slå sig i tøjret og sige at dette her er umuligt og dette her er fordyrende, så er vores påstand, at det på ingen måde er umuligt. Der skal nok være virksomheder, både danske og udenlandske, som gerne vil være på dette lukrative marked og derfor vil gøre, som det kræves af dem. Samtidig er der intet, der tyder på, at det vil blive dyrere. Tværtimod. Hvis der er styr på virksomhederne, på medarbejderne, på byggeprocessen og på de krav der bliver stillet, og hvis der er en kompetent bygherreorganisation og kompetente udførende virksomheder, så har man i virkelighedens verden alle de ingredienser, der skal til for, at vi får kvalitetsbyggeri til tiden, som holder prisen.